

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ТА ФІЗИЧНИХ ОСІБ
ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ПО ЗБЕРЕЖЕННЮ
ТА ВИКОРИСТАННЮ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

Р.А.Калюжний,

заступник директора з наукової роботи Юридичного інституту
Національного авіаційного університету, доктор юридичних наук,
професор

Вітчизняне законодавство визначає особливості реалізації права власності на культурну спадщину. Так, пам'ятка може перебувати у державній, комунальній чи приватній власності. У той же час археологічні пам'ятки перебувають виключно у державній власності. Пам'ятки можуть здаватись в оренду для розміщення в них музеїв, виставок, для пансіонатів, готелів, туристичних баз, ресторанів, для розміщення офісів та різних установ. Проте, їх використання з метою господарювання, не повинно шкідливо впливати на будівлю, особливо її художню оздобу. У той же час, не можуть бути приватизованими пам'ятки, які віднесені до Переліку пам'яток, що не підлягають приватизації, список яких затверджується Верховною Радою України.

Законодавство про охорону культурної спадщини передбачає, що юридичні та фізичні особи, у власності чи користування яких перебуває пам'ятка, несуть повну відповідальність за їх збереження та правильне використання. Вони повинні дотримуватись правил їх охорони, обліку та реставрації.

Разом з тим, розвиток правової бази пам'яткоохоронної справи, її пристосування до європейських та світових вимог є одним з першочергових завдань Міністерства культури України. Водночас довготривала процедура погодження та перепогодження законопроектів, низький фаховий рівень посадовців стримує розвиток законодавчого поля галузі.

У той же час, якщо власник пам'ятки безгосподарно до неї ставиться, вона може бути примусово відчужена відповідно до вимог чинного законодавства. Якщо ж пам'ятка перебуває у приватній власності -- за рішенням суду та на підставі мотивів суспільної необхідності також може бути відчужена за умови попереднього та повного відшкодування її вартості. У цьому випадку грошова оцінка вартості будь-якої пам'ятки здійснюється обов'язково [1].

Слід зазначити, що законодавством України встановлена кримінальна, адміністративна та майнова відповідальність за дії, пов'язані з

порушенням правил обліку, зберігання, використання та охорони предметів історичної цінності та об'єктів культурної спадщини.

Адміністративна відповідальність за порушення правил охорони і використання пам'яток історії та культури передбачена статтею 92 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2].

Цивільним кодексом України передбачено, що внаслідок безгосподарного утримання і незабезпечення схоронності майна, що є пам'яткою історії та культури, за позовом суду таке майно може бути вилучене. У цьому випадку, як зазначено у статті 352 Цивільного кодексу України, вилучене майно переходить у власність держави, а власникові відшкодується його вартість [3].

Водночас, стаття 193 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за привласнення особою чужого майна, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, а також скарбу; стаття 201 -- за контрабандне переміщення, серед іншого, історичних та культурних цінностей; стаття 252 -- за умисне пошкодження територій, взятих державою під охорону; стаття 298 -- за умисне нищення, руйнування чи псування пам'яток історії або культури, яка посилює відповідальність, якщо ці пам'ятки є особливою історичною або культурною цінністю [4].

Норми перелічених законодавчих актів дають підстави стверджувати, що охорона пам'яток історії та культури є сферою громадського інтересу та суспільство зацікавлене в збереженні у загальнодержавній власності максимальної кількості пам'яток з метою забезпечення до них відкритого доступу та використання для духовного збагачення нації.

Список використаних джерел:

1. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 року № 1805-III // ВВР, 2000, № 39, ст. 333.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X // ВВР, 1984, додаток до № 51, ст. 1123.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // ВВР, 2003, № 40-44, ст. 356.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // ВВР, 2001, № 25-26, ст. 131.